

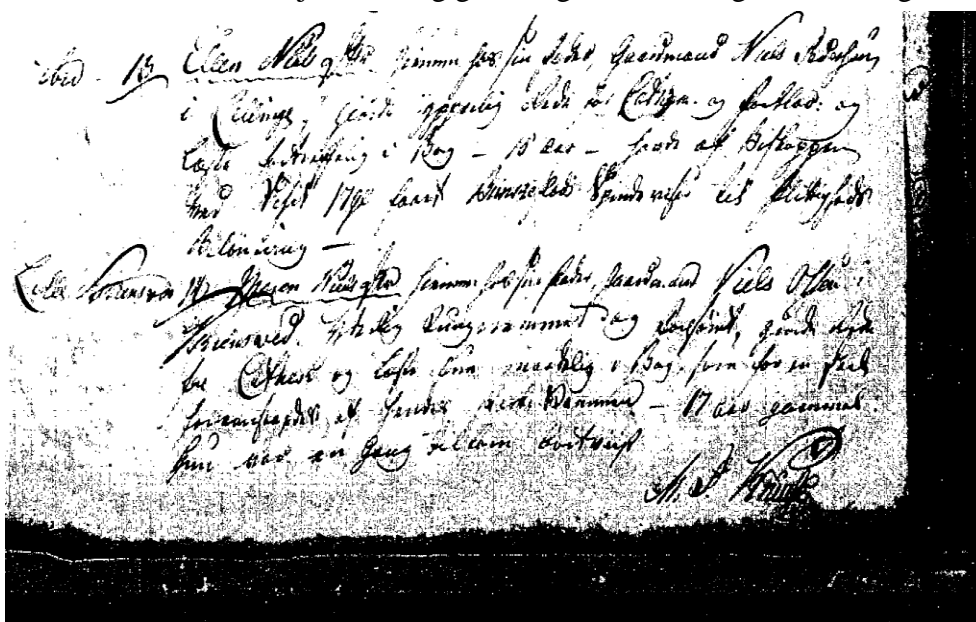
# Bunkeflods spindeviser genudgivet

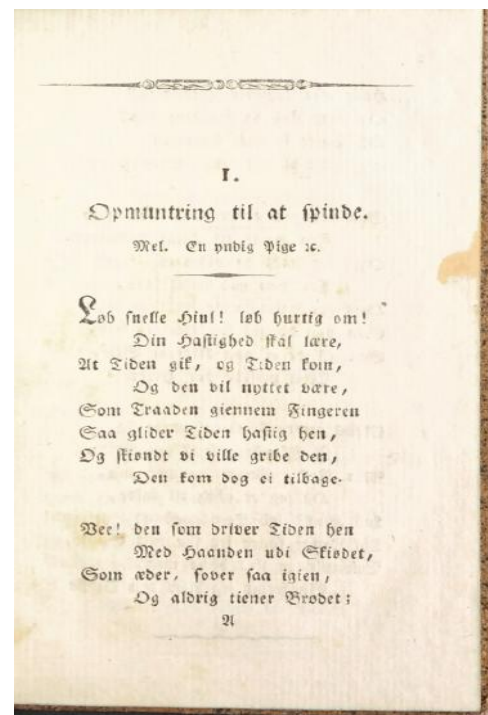
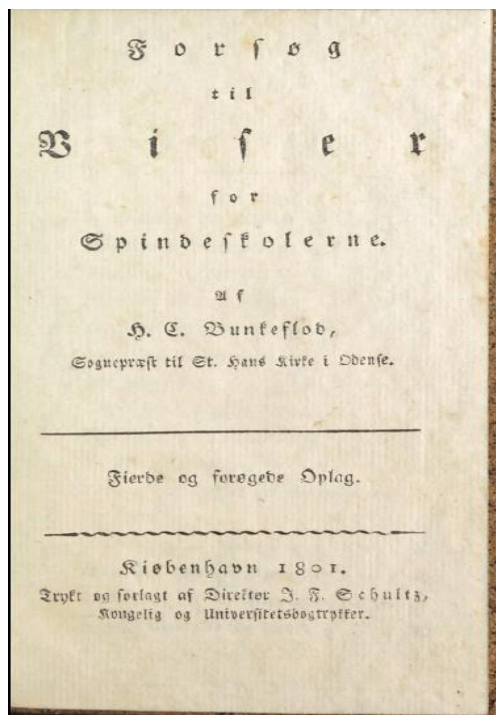
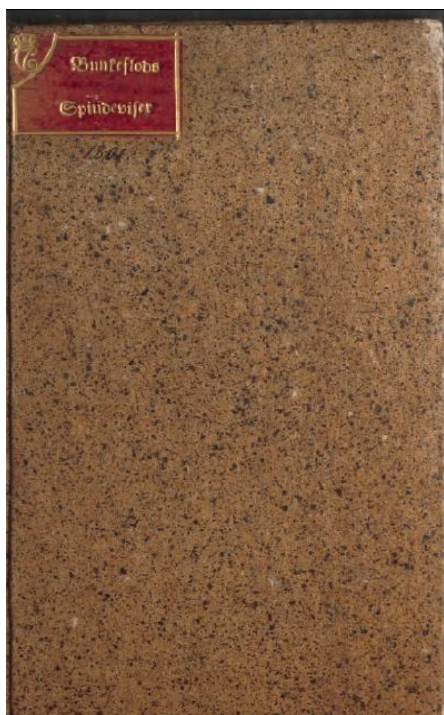
oplæg ved symposiet på Køng Museum d. 6/11-2013  
af Karen Schou-Pedersen, medlem af Studiekredsen

I forbindelse med arbejdet i studiekredsen stødte jeg på præsten og digteren H.C. Bunkeflod og hans "Forsøg til Viser for Spindeskolerne i Sielland" fra 1783.

Hans Christian Bunkeflod blev født i Odense i 1761 og døde sammesteds i 1805, hvor han var sognepræst ved Sct. Hans kirke. Han kom fra en borgerfamilie og tog studentereksamen fra Odense Katedralskole, hvorefter han rejste til København for at studere teologi. I København færdedes han bl.a. sammen med en lidt ældre skolekammerat – den senere berømte litteraturforsker og filolog, Rasmus Nyerup, som i 1781 bragte ham i forbindelse med "Det Rybergske Øvelsesselskab". I sit hjem i Store Kongensgade i København samlede storkøbmand Niels Ryberg nogle unge studerende, som her kunne øve sig i at holde taler og skrive afhandlinger og derved gensidigt hjælpe hinanden til at blive bedre. Ryberg var optaget af oplysningstidens tanker og havde i 1774 købt dele af Det vordingborgske Rytterdistrikt (som bl.a. omfattede landsbyen Køng), som hidtil havde været krongods. Her ønskede han efter råd fra udenlandske eksperter at grundlægge en hørmanufaktur. En af fabrikkens første bygninger var spindeskolen fra 1778, hvor almuens piger i oplysningstidens ånd både kunne få almene skolekundskaber og lære et håndværk, som kunne give dem ansættelse på fabrikken. Ryberg har sikkert delt sine tanker om projekt Køng med de unge mennesker, som kom i øvelsesskabet, og Bunkeflod, som havde en digterisk åre, skrev nogle viser, som både kunne underholde og opdrage børnene og de unge piger, når de sad ved rokkene i spindeskolen. Det var selvfølgelig ikke noget nyt, at man sang til arbejdet, men det moraliserende og opdragende sigte med viserne var vel nyt på dette tidspunkt. Ryberg må have syntes om viserne (som Bunkeflod med klædelig beskedenhed i tidens ånd kaldte for "Forsøg til viser for Spindeskolerne"), for han bekostede i 1783 udgivelse og tryk af viserne og skænkede en del af første oplag til spindeskolen i Køng. Første oplag bestod af 8 viser, som blev så populære, at de blev genoptrykt i 1784 og 1786, hvor antallet af viser blev udvidet til 15. Antallet af spindeskoler voksede også støt – i 1788 var der i Danmark alene 38, som beskæftigede 1582 spindere. Sidste udgivelse af viserne stammer fra 1801, hvor antallet af sange nu er udvidet til 20. Ikke alle viser drejer sig i første omgang om det at spinde hør. De er opdragende og moraliserende i oplysningstidens ånd og designet til at indpode de vigtige værdier Gud, Konge og Fædreland i børnene og opmuntre dem til at stræbe efter dyder som flid, stræbsomhed, nøjsomhed og glæde og taknemmelighed i kald og stand. Glæde ved naturen går

også igen i flere af viserne, som også har været kendt uden for spindeskolerne. Af kirkebogen fra Højelse Kirke ved Lellinge/Køge fremgår det, at konfirmanden Ellen Nielsdatter ved Biskoppens visitats i 1790 har fået overrakt Bunkeflods Spindeviser 'til Flittigheds Belønning'.





Originaleksemplarer af spindeviserne har bl.a. overlevet på Det kgl. Bibliotek, hvor hele 1801-udgaven er indskannet og tilgængelig via internettet. Men udgivelserne indeholder kun visernes tekster – ikke melodierne. Alle sange er foroven forsynet med oplysning om, hvilken melodi de synges på – men problemet er, at disse melodier – med undtagelse af to – ikke længere er kendte. Det viste sig, at en sanggruppe under ledelse af musiklærer Bente Jensen i Køng Museums unge dage (for en halv snes år siden) foruden de to stadig kendte melodier havde fundet 4 melodier ved henvendelse til Dansk Folkemindesamling.

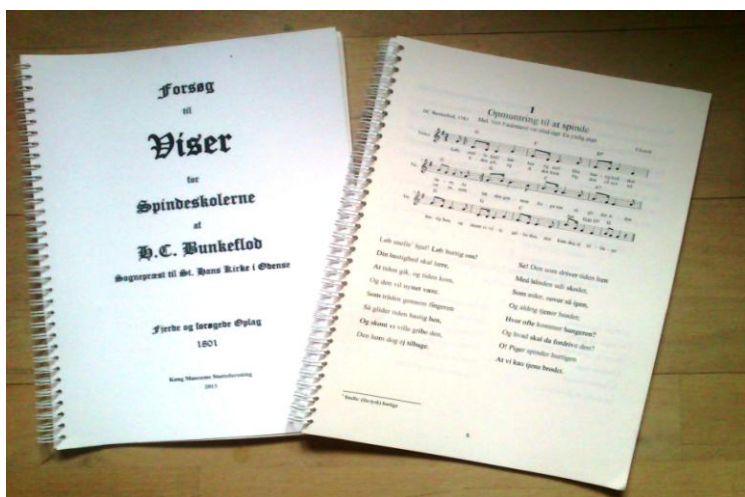
Nu gik jeg så videre med at søge – rettede igen henvendelse til Dansk Folkemindesamling foruden til Syddansk Universitets visecenter, Det kgl. Bibliotek – og søgte på internettet. De to sidstnævnte gav yderligere resultater, således at 16 af sangene nu har fået melodier. En af disse har måttet tilrettes lidt for at passe med Bunkeflods tekst (formentlig findes der flere overleveringer af melodien), en er givet en melodi, som ikke er helt historisk korrekt, og en af dem, hvor melodien er kendt i dag, er blevet ført tilbage til en mere oprindelig version af melodien. Størstedelen er populære (anonyme) vandremelodier fra borgerskabets, klubbernes og studenternes muntre selskabsliv, hvor de oprindelige tekster mestendels beskæftiger sig med glæden ved vin og kvinder. Mange af melodierne er tilsyneladende af tysk oprindelse, hvilket er naturligt på baggrund af det dengang stærke kulturfællesskab mellem Danmark og Tyskland. Spørgsmålet er, om disse melodier har været kendt i almuekredse, men deres muntre og/eller ligefremme tonesprog er let forståeligt og bløder lidt op på nogle af teksternes moraliserende strenghed. Både disse sange og andet, som Bunkeflod har skrevet, viser ham som en person, som nok kunne have skarpe meninger og strenge overbevisninger, men også som et menneske med en veludviklet humoristisk sans.

Fire af de i 1801 tilkomne viser har melodier, der stammer fra J.A.P. Schulz "Lieder im Volkston" (1782). J.A.P. Schulz var i 1787-95 kapelmester ved Det kgl. Teater og skrev et antal meget populære operaer og syngespil til teateret. Hans grundidé var, at melodier skulle have et 'Schein des bekannten', så de gik lige i folk, og i 1790 skrev han i "Gedanken über den Einfluss der Musik auf die Bildung eines Volks" (på dansk i 1791) om formålet med musikalsk dannelse, at den er at "formidle Sæderne, forædle Følelserne, udbrede Fryd og Selskabelighed blandt Folket, og

overhoved have stor Indflydelse paa den moralske Characters Dannelse”. Uden tvivl helt i tråd med Bunkeflods idéer – og oplysningstidens.

Melodierne er nu blevet renskrevet og forsynet med becifringer, de krøllede bogstaver i teksterne er blevet rettet ud, og de gamle, svære ord er blevet forsynet med forklarende noter. Køng Museums Støtteforening besluttede på sin generalforsamling i marts 2013 at få spindeviserne trykt og udgivet hos Books on Demand, hvilket skete i april 2013, efter udgivelsen også var blevet forsynet med et forord.

Viserne er måske ikke den store kunst, men de er en levende illustration af et stykke kultur- og danmarkshistorie – inspireret af noget, der foregik i Køng – og sunget ovre i spindekolon.



Hovedkilder til dette oplæg:

H.C. Bunkeflod "Forsøg til Viser for Spindeskolerne" (Køng Museums Støtteforening 2013)

H.C. Bunkeflod "Forsøg til Viser for Spindeskolerne" 1801-udgaven - kan ses som e-bog her:  
<http://www.kb.dk/e-mat/dod/115308048525.pdf>

Om H.C. Bunkeflod: <http://gultarpgen.se/getperson.php?personID=115179&tree=Family>

Charlotte Paludan "Køng Fabrik 1774-1804": <http://www.koengmuseum.dk/wp-content/uploads/2012/10/Charlotte-Paludan-WEB.pdf>